

Aita Mendiburu

Sebastian Mendiburu Aita Oairtzun'en sortu zen 1708'ko Agorrraren 2'an. Amazazpi urtekin Jesus'en Lagundian sartu zen. Ikaskuntzak amaitu ondoren, philosophia sei urtez eta teologia iru urtez erakutsi zitun Iruña'n.

Karol III'garrenaren garaiak ziren eta aspalditxotik trinkotuz eta urbilduz zetozen jesuiten aurkako odei beltzak ler eta zapart egin zuten 1767'gn. urtean. Borboitar erregeak gogor artu zuten beren erresumetatik jesuitak jaurtizeko asmoa eta alaxe egin zuten Frantzia'n, España'n, Portugal'en eta Sizilia Biak deitu erreñuan. Jesulagunen aurkako gorrotoa etzen erne ordea, enziklopedizale, masoi eta katolikotasuna, nolabait ere, begitan zutenen artean bakarrik, katoliku sutsu zeritzaten askok ere ezin ikusi baitzituzten, batez ere apaiz, praille eta gotzai artean; sarritan alkar-leiak eta bekaitzak eraginda, noski. Au dela-ta, jesulagunak España'tik jaurti zituztenean (2746 josulagun ziren orduan Ameriketako kolonitakuak kontatzeke), apaiz eta lekaidetik geienak pozez artu zuten albistea, edo-ta etzitzaien odolik berotu beñepein bidegabe au dela-ta (1). Borboitarrak, ordea, etzuten ainstean etsi, Klemente XIII'gn. Aita Santua'gandik iritxi gura izan baitzuten Jesus'en Lagundia bere aginduz deuseztea. Onengandik etzuten iritxi, bere eginbidean gogorra baitzen, baiñan beren erasotan ziardutela, eriotzak artu zun Aita Santu au eta onen ondorengoa (Klemente XIV'gna.) bigunagoa izanik, lortu zuten beren asmo dollorra.

Aita Santuak etzitun atotsi nai izan jesuita erbestetuok bere erresuman eta nola edo ala, Korzega'ko erri koxkor batzutan kokatu ahal izan ziren. Geroean, Aita Santua errukitu zitzaien ugartean zeramaten bizimoduaz eta Bolonia ta Ferrara'ko eskualdetan bildu zi-

(1) R. Altamira, "Historia de España y de la Civilización Española", tomo IV, 231'gn. orr.-ald.

tun. Jesuitok, ordea, anitz izaki (10.000 espainiar eta Ameriketarren artean) eta bertako eliz-gizonak espatsu eta gogo-txarrez atotsi zituzten (2).

“Atzerri, otso-erri”, esan oi dugu euskeraz eta orrela, gure Aita Sebastian'ek Korzega'ra joan bear izan zun erbestearen samina txas-tatzera. Berrogeita emeretzi urte ba-zitun erbesteratzeako aginduak artu zionean eta makiñabat lan eta itzaldi egiña zen bai euskeraz, bai erderaz. Itali'ko Bolonia'n il zen 1782'gn. urtean 74 urte zitularik.

Mendiburu Aita aldarrikari edo predikari sonatua zen. Neguan etzun bere ikastetxetik atera ahal izaten, baiñan, uda etorrita, erriz-erri ibilli oi zen Naparroa'ko eta Gipuzkoa'ko iri euskaldunetan zear misioak ematen.

Iruña'n, euskaldun asko zen Aita Mendiburu'ren denboran. Litzartza'tar Ander'ek diñonez (3), Iruña'n “San Zernin deitzen dioten elizan, solasaldiak euskeraz egiten zituen Garizuma iganderik geienetan, euskaldun utsak ziren morroi eta neskameendako. Baiñan, Mendiburu'ren izketa garbi ta suarra entzuteagatik bertze aunitz ta aunitz, euskeraz mintzatzen ezpa'zekiten ere, aditzeko ainbat ba-zekitenak, aren predikutara joaten ziren”.

Mendiburu'ri Kikero euskalduna esaten zioten, eta izan ere, garai aietan etzitzaion iñor alderatzen solasaren apaintasunean eta izkuntzaren jabetasunean. “Azkoitiar aundiki batek, orren predikuak entzun ondoan zionez, ari entzun ezik, ez omen zitekean sinets, orren gauz sakonak, ark bezain poliki ta egoki euskeraz esan zitezkenik. Kikeron bera ere latinez, Mendiburu euskeraz baiño zuzenago ta ederkiago ez omen zitekean mintza” (4). Ezta arritzekoa bada, jendea ujoldeka joatea ari entzutera, iztun ona izanak ainbat famatu baitzun bere biziaren santusasunak.

Mendiburu'k ordea, sermolaritzari ez-ezik, euskeraz idazteari ere ekin zion eta bildurrik gabe esan dezakegu, Mendiburu, bere aldiko euskal-idazlerik garaiena izan zela Bidaso'z onuzkotan beintzat. Ona, Aita Mendiburu'ren libururik ezagunenak: “Jesus'en Biotzaren debozioa”, “Otoitz-gayak”, iru liburutan eta “Euskaldun onaren biziera”.

Mendiburu'ren prosa leguna eta ulerterreza da eta bere euskerak etorria ta aberastasuna dario nun-naitik. Joskera, bere aldiari gagozkiola, iñork baiño jatorragoa darabil ene ustez eta galdegarriak ere nekez erabiltzen ditu galde-esakunetatik lekore. Ontan, aurrera aundia eman zion Mendiburu'k euskera idatziari eta erri-euskerarekin lokartu bidean jarri zun. “Otoitz-gayak” deritzan liburu ederretik, Elei-

(2) Idem.

(3) Bigarren Euskalegunetako Itzaldiak, Mendiburu'tarr Sebastian A.'z.

(4) Idem.

zalde'tar Koldobika zeritzan gramatikolari ospatsuak makiñabat itz, aditz-joko eta esaera eder bildu zitun eta komentari ederrez apaindu ere bai (5).

Bere gaztetan, teoloji gaiaz, idaztitxo batzuk egin zitun. "Compendium Theologiae Moralis, P. de Lacroix, S. J.", deritzana ere aldi artakoa omen.

Orain Oiartzun'go errian dakusagun Aita Mendiburu'ren gizirudi ederra Pikabea jauna zenari zor diogu eta 1922'gn. urtean egin ziren agertualdi-jaiak.

Amaitzeko, "Otoitz-gayak" deritzan liburu mamitsutik Mendiburu'ren euskera xamur eta guria ausnartu dezagun.

"Lenbiziko emaztekiak galerazi zuen bere senarra; ta bere senarrarekin batean, galdu ginduen bien etorki guziok; eta aurtiki edo bota ginduen erioaren atzapar gaiztoetara! Izan nai ez dutenak lenbiziko galgarri onen erako galduak, utzi bearko dituzte era bereko beren ibillerak eta begien arinkeriak: bizi bearko dute beren tokian edo beren Jaunaren Legea beren gogotik uzten ez dutela. Behiltza bada, emaztekiak ez-ezik, gizakiak ere beren bidez; ta bide ta lagun gaiztoen igesi. Ori zeren (6) egin etzuen, galdu zen Adan lureko Paradisuan, ta galdu zen bere emaztearen itz bi aditu orduko, beste tentaziorik gabe. Zer gerta dakioker bada, Paradisu'tik urrun, ta etsai galgarriz ta griña gaiztoz inguraturik dabillenari, erne ibilliz, ongi begiratuz, ta ordu oro eskatzen duela bere Jaunaren laguntza ta grazia, uzten ezpa'ditu zerura begira bere asmoak, ara zuzentzeko gero bere oñak eta gauza guziak?"

ETXAIDE'TAR YON

(5) Notas acerca del léxico y de las flexiones simples de la obra Otoitz-Gayac. R. I. E. V., 1907.

(6) Ona emen, aipatutako galdegarri bat bidegabe erabillita.

Baroja'ren Eriotz-Urtemugan

Bera'n, Itzea'ko etxe-atarian, etxe-nagusi zana ta bere
illoba Julio Caro Baroja jauna, EGAN'en zuzendarie-
kin. Argazpi au, ZALAKAIN ta XANTI ANDIA'ren
egillea il baño illabete batzuek lenago egiña da.